

ÜNİVERSİTELER İÇİN TÜRK DİLİ

Engin Yılmaz, Engin Ömeroğlu,

Serhat Demirel, Erol Eroğlu,

Özlem Yahşi, Özlem Düzlü,

Hürdünya Şahan, Şule Ertürk Anıklı

Gökhan Ekşi

İÇİNDEKİLER

1. GENEL DİL KÜLTÜRÜ/ PARAGRAF SORULARI.....	4
2. YAZIM KURALLARI.....	5
2.1 Soru İşareti.....	5
3. OKUMA/ DİNLEME -ANLAMA ÇALIŞMASI.....	6
3.1. Paragraf Sorularından Örnekler	6
4. ÖZET.....	9
5. KENDİMİZİ SINAYALIM (SORULAR)	10
6. KAYNAKLAR.....	12

7. BÖLÜM*

AMAÇLAR

- *Dil becerilerinden, paragraf sorularını çözümlmek,*
- *Metinlerden örnek soruların çözümlenmesi,*
- *Noktalama işaretlerinden soru işaretinin kullanımının kavranılması.*
- *Okuma/ Dinleme- Anlama Çalışmaları ile metnin ana düşüncesini ve metinde geçen yan düşünceleri bulmak.*

ANAHTAR KELİMELEER

- Paragraf Soruları
- Paragraf Çözümlmeleri
- Yazım Kuralları (Soru İşareti)

İÇİNDEKİLER

PARAGRAF SORULARININ ÇÖZÜMLENMESİ > *Metinlerden örnek soruların çözümlenmesi* > **YAZIM KURALLARI** > *Soru İşaretinin kullanıldığı yerler* > **OKUMA/DİNLEME-ANLAMA ÇALIŞMASI**

* Bu bölüm; Dr. Şule Ertürk Anıklı tarafından hazırlanmıştır.

GENEL DİL KÜLTÜRÜ

1. PARAGRAF SORULARININ ÇÖZÜMLENMESİ

Paragraf soruları çözümlenirken şunlara dikkat edilmelidir:

- Paragraf çözümlemelerinde öncelikle soru okunmalıdır.
- Soruda, "...değinilmemiştir", "...anlatılmamaktadır" gibi olumsuz soru

köklerine dikkat edilmelidir.

- Paragrafta genelden özele bir cümle veya yargı varsa ana düşünce bu cümlededir.

- Paragraf okunurken kişisel düşünceler değil, paragraf esas alınmalıdır.

Sınavlarda paragraf soruları okuma ve anlama becerisini ölçmektedir.

Bir önceki bölümde belirttiğimiz gibi paragraf soruları, paragrafta anlam, paragrafın yapısı ve anlatım biçimi olmak üzere 3 kategoriye ayrılabilir. Sorunun hangi kategoride olduğuna dikkat etmek bu konudaki soruları çözümlerken kolaylık sağlamaktadır. Bununla birlikte çok okumak, sözcük dağarcığını geliştirmek ve bol soru çözmek paragraf sorularının kolay çözümlenmesine katkı sağlar.

YAZIM KURALLARI

2.1 SORU İŞARETİ (?)

- Soru işaretinin asıl görevi soru anlamı yüklemektir.
Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı? (Faruk Nafiz Çamlıbel)
- Bilgide şüpheyi, kesin olmayanı ve bilinmeyeni göstermek için kullanılır.
Evliya Çelebi (1611-1682?)
- Soru işareti soru anlamı dışında şu gibi durumlarda da kullanılmaktadır:
Şaşıрма: Sen de kimsin?
Rica, teklif: Çay alabilir miyim?
Beğenmeme: Oldu mu şimdi?

OKUMA/DİNLEME- ANLAMA ÇALIŞMASI

3. Paragraf Sorularından Örnekler

Soru: Dünyada, cep telefonu baz istasyonlarının ölümcül etkileri bilimsel olarak bilindiği halde, endüstri, politika ve onların güdümündeki kurumlar kazanç uğruna tarihin en geniş çaplı ve en uzun süreli insanlık kırımını uyguluyorlar. Cep telefonları ve onların baz istasyonlarından yayılan mikrodalgaların büyük katkıda bulunduğu elektromanyetik kirlilik dünyanın ve insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden biri; rengi, görüntüsü, kokusu, sesi yok. Çok yoğun maruz kalmıyorsanız etkisi hemen anlaşılmıyor. Düşük doz mikrodalgaların ölümcül etkilerinin 25 yıldır bilindiği ve özenle ihmal edildiğini söyleyen Prof. Hyland da bu durumu büyük bir skandal olarak tanımlıyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi kullanılmıştır?

- a) Karşılaştırma
- b) Sayısal verilerden yararlanma
- c) Benzetme
- d) Tanık gösterme
- e) Örnekleme

Çözüm: Düşük doz mikrodalgaların ölümcül etkilerinin 25 yıldır bilindiği ve özenle ihmal edildiğini söyleyen Prof. Hyland da bu durumu büyük bir skandal olarak tanımlıyor.

Cümlesiyle ele alınan konunun inandırıcılığını artırmak için tanık gösterilerek alıntı yapılmıştır. Tanık göstermede birinin sözü doğrudan ya da dolaylı olarak aktarılır.

! Örneklendirmede kişinin sadece adı zikredilirken, tanık göstermede sözlerine, görüşlerine yer verilmektedir.

Soru: Roman tekniğine bütünüyle hâkim. Yapıtlarının her birinde farklı anlatım biçimlerini anımsatan bir havanın olması, çevirmen olarak işimi güçleştirdi. Dilinin zenginliğini yansıtabilmek için, İtalyanca gibi zengin bir dilde bile güçlüklerle karşılaştım. Ama çeviri sırasında karşıma çıkan sorunları çözmeme yardım ettiğini, bana önerilerde bulunduğunu söyleyerek çevirmenlere ne kadar değer verdiğini de belirtmek isterim.

Şıklardan hangisi bu parçada sözü edilen yazarın bir özelliği değildir? (KPSS 2010)

- a) Anlatımda çeşitliliği önemseme
- b) Çevirmenlere yol gösterme
- c) Başkalarına benzememeye çalışma
- d) Romanı oluşturan öğeleri ustaca kullanma
- e) Dilin olanaklarından yararlanabilme

Çözüm: Metin dikkatle okunduğunda “Roman tekniğine bütünüyle hâkim” ifadesiyle D şikkına, “yapıtlarının her birinde farklı anlatım biçimlerini anımsatan bir havanın olması” ifadesiyle A şikkına, “çeviri sırasında karşıma çıkan soruları çözmeme yardımcı oldu” ifadesiyle B şikkına, “dilinin zenginliklerini yansıtmak” ifadesiyle E şikkına ulaşılmaktadır. Metinde “Baskalarına benzememeye çalışma” şikkının karşılığı yoktur. Bu sebeple doğru cevap C şikkıdır.

Soru: (I) Belki de İstanbul’un en güzel yıllarında geçiyor Fûruzan’ın çocukluğu. (II) Henüz okula gitmeyecek kadar küçükken yalnız ya da yaşıtı arkadaşlarıyla vapurlarda, kayıklarda deniz kenarlarında sadece gezme amacıyla dolaşıyor, keşfediyor, tanıyor. (III) Kitabın hemen başında Fûruzan’ın yaşadığı kentlerle organik bir bağ kurduğunu anlıyoruz. (IV) İstanbul ve Berlin onun yaşamında çok önemli yer tutuyor; sanki sevdiği, vazgeçmediği dostları gibi. (V) Fakat yaşadığı yere bunca önem vermesi, kentlerin bozulmasıyla acıya da dönüşüyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi parçanın anlam bütünlüğünü bozmaktadır?

- a)I b)II c)III d)IV e)V

Çözüm: Anlam bütünlüğünü, parçanın akışını bozan cümle sorularında araya yerleştirilmiş paragraftaki konu bütünlüğüne uymayan cümle tespit edilir. Bu paragrafta Fûruzan’ın çocukluğuyla ilgili bir öyküleme yapılırken III numaralı cümlede, kitapla ilgili bir değerlendirme yapılarak farklı bir konu ele alınmıştır.

SIRA SİZDE

Metinle ilgili aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Paragraf soruları kaç kategoride incelenebilir?
2. Paragraf sorularının çözümünde öncelikli olarak nelere dikkat etmek gereklidir?
3. Soru işareti soru anlamı dışında nerelerde kullanılmaktadır?

ÖZET

Birinci bölümde paragraf sorularının nasıl çözümleneceği ele alındı ve nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde duruldu.

Noktalama İşaretlerinden, soru işaretinin kullanıldığı yerler gösterildi.

Okuma/dinleme/anlama başlığı altında paragraf sorularından örneklere ve çözümlemelerine yer verilerek konunun pekiştirilmesi sağlanmaya çalışıldı.

KENDİMİZİ SINAYALIM

SORULAR

Horozlar ölüyor. Adana’da sabah oluyor. Güneş gözlerime doğuyor. Büyük saat kulesi 7’yi vuruyor. Sütçünün, yumurtacının seslerini duyuyorum. Kahvaltıda tulum peyniri ile “kara kız” var. Babam zeytine “Kara kız” diyor. Harçlığımı alınca doğru bisiklet kiralamaya...O kavurucu sıcak altında akşama dek Taşköprü, Baraj Yolu, Havaalanı... Derken tüm Adana baştan başa benim oluyor.

1. Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

(KPSS 2003)

- a)Öyküleme b) Karşılaştırma c) Örnekleme d) Açıklama e) Tartışma

Kendine güveni olmayan çocuklar, dünyayı korkulacak bir yer olarak görürler, kaygılıdırlar. Bunlar, yapacakları işte başarıya ulaşacaklarına inanmazlar. Bütün girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanacağını düşünürler. Böyle çocuklar için başarısızlıktan ve utançtan uzak durmanın en iyi yolu, hiçbir girişimde bulunmamak, hiçbir etkinliğe katılmamaktır. Bu çocuklar: “Çok çalıştım ama başarısız oldum.” Demektense, “.....” demeyi tercih ederler.

2. Yukarıda boş bırakılan yere düşüncenin akışına uygun olarak aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir? (2007 KPSS)

- a) Geçen sefer başarılı olmuştum.
b) Bunu denemeye bile kalkışmadım.
c) Artık daha çok çalışacağım.
d) Arkadaşlarım da üstesinden gelemedi.
e) Yaptığım yanlışları gözden geçirmeliyim.

İnsanlığın adım adım ilerlemesi, kuşkusuz, kişisel kazançların, ürün ve buluşların kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla gerçekleşir. Dikkat edilecek olursa, hayvanlar dünyasında buna benzer bir olay yoktur. Örneğin bir köpek eğitim görmüş olsa bile, bir başka köpeği eğitemez.

3. Bu paragrafın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır? (2003 KPSS)

- a) İlişki kurma b) Benzetme c) Örneklendirme d) Kanıtlama e) Karşılaştırma

Çehov diyor ki: “At hırsızlarını anlattığım zaman, at çalmanın kötü olduğunu da mutlaka belirtmemi isteyen kimseler oluyor; bunlar düşünüyorlar ki bu benim değil, mahkemelerin işidir.”

4. Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Okuyucuya ders vermek yazarın görevi değildir.
- b) Yazarlar, ele aldıkları konuyu istedikleri biçimde yazmakta özgürdürler.
- c) Başarılı yapıtlar değişik yorumlara açık olanlardır.
- d) Okuyucular okudukları yapıtlarda, yaşanan gerçekleri ararlar.
- e) Yaşananların bütün yönleriyle yansıtılması, yazarın kurgulama gücüne bağlıdır.

5. Aşağıdaki şıklardan hangisinde noktalama işaretinin kullanımı yanlıştır?

- a) Türk yazı dillerinde hareketin tarzını aydınlatmak için Rus. “*kak?*” (nasıl?) anlamına denk olan zamir kökenli zarf kullanılır.
- b) Kıbrıs Türklerinin önemli bir bölümü Türkiye’ye göçmüş, 80.000 kadarı İngiltere’ye yerleşmiştir.
- c) Dostoyevski’nin “Yer Altından Notlar” kitabı, çoğunlukla iç konuşmalardan oluşur.
- d) Delphi’deki Apollon Tapınağı’nda yazılı olan eski Yunan özdeyişini çoğumuz duymuşsuzdur, “Kendini tanı (!)”
- e) Marmara Denizi’nin hemen yanındaki bu doğal güzellik, sizi de etkilemedi mi?

YANIT ANAHTARI

1-a, 2-b, 3-c, 4-a, 5-d

KAYNAKLAR

Yapar, Şemsettin (Tarihsiz). *Paragraf Soruları Nasıl Çözülür?* İstanbul: Adım Hazırlık Kitapları.

Atasoy, Faysal Okan (2018). *Türkçede Noktalama*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Adıyaman, Ayhan (Tarihsiz). *Paragraf Soru Bankası*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Beyatlı, Yahya Kemal (2010). *Aziz İstanbul*. İstanbul Fetih Cemiyeti, Özal Matbaası.

Pegem Akademi (2013). *KPSS Türkçe*. Ankara.

<https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/noktalama-isaretleri-aciklamalar/>